



Briselē, 2024. gada 15. novembrī
(OR. en)

15564/24

SOC 831
EMPL 568
EDUC 418
ECOFIN 1287

PIEZĪME

Sūtītājs:	Nodarbinātības komiteja
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	<i>EMCO</i> pārskats par Ieteikuma par individuālajiem mācību kontiem īstenošanu: galvenie vēstījumi – <i>apstiprināšana</i>

Pielikumā pievienots *EMCO* PAG pārskats par Padomes 2022. gada Ieteikuma par individuālajiem mācību kontiem (*ILA*) īstenošanu; pārskats Padomei (*EPSCO*) jāapstiprina 2024. gada 2. un 3. decembra sanāksmē.

1. pielikums – Secinājumi par konkrētām valstīm ir izklāstīti dokumentā 15564/24 ADD 1.

EMCO PAG pārskats par Padomes

2022. gada Ieteikuma par individuālajiem mācību kontiem [ILA] īstenošanu

Galvenie vēstījumi Padomei

A. IEVADS

Nodarbinātības komitejai (EMCO) ir uzdots pārraudzīt progresu, kas panākts, īstenojot Padomes Ieteikumu par individuālajiem mācību kontiem (ILA).

Pirmā pārskatīšana saistībā ar Padomes ieteikuma īstenošanu notika 2024. gada 29. un 30. oktobrī Briselē, un to veica EMCO politikas analīzes grupa (EMCO PAG). Papildus diskusijām par to, cik lielā mērā dalībvalstis ir ņēmušas vērā Padomes ieteikumā sniegtos norādījumus, 2024. gadā veiktā pārskatīšana deva iespēju dalībvalstīm, kuras ILA neīsteno, dot ieguldījumu daudzpusējā viedokļu apmaiņā. 2024. gadā veiktajā pārskatīšanā tika aplūkots progress, ko panākušas 14 dalībvalstis, kuras tika atlasītas pārskatīšanai, pamatojoties uz pašlaik notiekošo vai konkrēti plānoto ILA shēmu.

Gatavojoties pārskatīšanai, **visas 27 dalībvalstis aizpildīja pašnovērtējuma anketu, kuras mērķis bija novērtēt, cik lielā mērā tās īsteno Padomes ieteikumu**, galveno uzmanību pievēršot svarīgākajām norisēm un turpmākajiem plāniem, lai īstenotu ILA un sasniegtu ieteikuma mērķus, proti, jo īpaši 1) nodrošināt atbalstu visiem darbspējas vecuma pieaugušajiem, lai viņi varētu piekļūt mācīšanās/mācību iespējām, un 2) palielināt pamudinājumu indivīdiem un viņu motivāciju gribēt mācībās piedalīties. Galvenais mērķis bija apkopot informāciju, lai izvērtētu izejas punktus un novērtētu plānu īstenošanas vai izstrādes līmeni dalībvalstīs attiecībā uz galvenajām ILA ieteikuma daļām. Pārskatīšanas mērķis bija novērtēt Padomes ieteikuma īstenošanas līmeni dalībvalstīs, galveno uzmanību pievēršot pieciem būtiskākajiem aspektiem: **1) ieviestās/paredzētās ILA shēmas iezīmes, 2) ILA specifiskie politikas elementi, 3) veicinošais satvars, 4) atbalsta pasākumi un 5) finansējums.**

Minētais pārskats, kurā izdarītie **secinājumi par katru dalībvalsti ir sniegti pielikumā**, ir pamats, uz kura tika sagatavoti šie galvenie vēstījumi.

B. ĪSTENOŠANAS PROGRESS

Patlaban vairākas dalībvalstis saskaras ar lielu darbaspēka un prasmju trūkumu, tāpēc ir būtiski palielināt pieaugušo dalību mācīšanās pasākumos. Eiropas Savienībā 2022. gadā iepriekšējos 12 mēnešos mācīšanās pasākumos piedalījās tikai 39,5 % pieaugušo, kas ir par 20,5 procentpunktiem mazāk nekā 2030. gada pamatmērķis, proti, lai ik gadus mācīšanās pasākumos piedalītos 60 % pieaugušo. **Ieteikuma par ILA mērķis ir paplašināt piekļuvi un palielināt pieaugušo motivāciju un stimulus sākt mācības**, kas ir svarīgi arī zaļās un digitālās pārkārtošanās kontekstā, kā arī ņemot vērā pašreizējās demogrāfiskās tendences.

Pārskatīšana ir parādījusi, ka **progress Padomes ieteikuma īstenošanā joprojām ir agrīnā stadijā un dažādās dalībvalstīs atšķiras**, ņemot vērā, ka ieteikums tika pieņemts 2022. gadā, pat ja dažas kopīgas norises ir redzamas. **Aptuveni pusei dalībvalstu ir ILA vai konkrēti plāni ILA shēmas ieviešanai. Vēl divas dalībvalstis apzina iespēju to ieviest nākotnē.** Pārējās dalībvalstis ieteikuma mērķus pašlaik cenšas sasniegt, izmantojot citus pasākumus.

Lielākajā daļā dalībvalstu ieteikuma noteikumu operacionālā īstenošana **sākās vai sāksies ar ILA shēmas pilotprojektu**, ko nākotnē paredzēts paplašināt. Citas tiesību normas, kas ir spēkā, lai sasniegtu ieteikuma mērķus, ir segmentētas un galvenokārt vērstas uz konkrētām iedzīvotāju grupām.

Ciktāl ir runa par *ILA* specifiskiem politikas elementiem, **universālums (t. i., pieejamība visiem darbspējas vecuma pieaugušajiem)** ir vērojams dažās *ILA* shēmās, un vairākas dalībvalstis to plāno nākotnē, savukārt **pārnesamība** (t. i., iespēja tiesības paturēt kontā neatkarīgi no jebkādām izmaiņām nodarbinātības vai darba tirgus statusā) **un** tiesību uz mācībām **uzkrāšana** noteiktā laikposmā tajās shēmās, kuras tika apsekotas, joprojām nav plaši izplatītas. Gan attiecībā uz *ILA*, gan citiem mācību noteikumiem **īpaša uzmanība ir pievērsta digitālajām un zaļajām prasmēm.**

Veicinošā satvara komponenti (t. i., karjeras konsultēšana, prasmju validēšana, mācīšanās iespēju valsts reģistrs, apmaksāts mācību atvaļinājums, atbalsta mācībām integrēšana vienotā valsts digitālajā portālā) kopumā nav pilnībā integrēti. Izņēmums ir **vienotais valsts digitālais portāls, kas jau ir pieejams vai plānots visās dalībvalstīs, kuras *ILA* ir ieviesušas vai plāno to īstenot.**

Gandrīz visas dalībvalstis izmanto vai izmantos ES līdzekļus vai instrumentus, lai *ILA* shēmu izstrādātu, izmēģinātu vai īstenotu praksē. Tomēr shēmas **finansējuma ilgtspēja** pašlaik nav pilnībā nodrošināta. Pozitīvi ir tas, ka **ieinteresētās personas** ir plaši iesaistītas jo īpaši *ILA* shēmas izstrādē.

1. Individuālie mācību konti

Lai gan kopumā **14 dalībvalstīs ILA shēma ir ieviesta vai arī tām ir konkrēti plāni šādas shēmas ieviešanai nākotnē**, divas no tām ziņo par jau ieviestām valsts ILA shēmām, savukārt vēl divas dalībvalstis vai nu nesen ir sākušas esošās shēmas pārveidošanu par ILA shēmu, vai arī pašlaik ir šādas pārveidošanas procesā. **Lielākā daļa dalībvalstu plāno vai ir sākušas shēmas pirmo pilotprojektu**, divos gadījumos tas attiecas uz konkrēta veida prasmēm (digitālajām) un vienā gadījumā – uz konkrētu nozari (būvniecību). Divas citas dalībvalstis strādā pie valsts ILA shēmas izstrādes, paturot prātā konkrētus plānus vai iespējas. Papildus tam pastāv **viena reģionāla shēma** ar ILA shēmai līdzīgām iezīmēm.

Turklāt vēl divas dalībvalstis par konkrētiem plāniem nav ziņojušas, bet apzina iespēju ILA shēmu ieviest.

2. Citas tiesību normas mācību nolūkos

Ciktāl ir runa par tiesisko regulējumu, visas dalībvalstis ir ziņojušas par citām spēkā esošām tiesību normām mācību nolūkos. Vairumā gadījumu tas attiecas uz noteiktām tiesībām piedalīties mācīšanās programmās un mācību iespējām konkrētām iedzīvotāju grupām. Šajā kontekstā sešas dalībvalstis ir ziņojušas, ka valsts vai reģionālā līmenī piedāvā mācību iespējas kuponu veidā. Citas shēmas ietver mācību kartes, prasmju pilnveides iespējas vai cita veida mācību nodrošināšanu. Dažas dalībvalstis ir minējušas, ka tām ir reģionālas vai vietējas mācību shēmas.

Mācību iespēju mērķis ir attīstīt konkrētus **prasmju veidus** – digitālās, zaļās, valodu prasmes, pamatprasmes – un pielāgot piedāvājumu atkarībā no norādēm par konkrētu prasmju trūkumu, par ko ziņojuši darba devēji, vai pamatojoties uz citiem datiem.

Atbalsts mācībām galvenokārt ir **orientēts** uz bezdarbniekiem, nodarbinātajiem (ar zināmiem nosacījumiem), visiem darbspējīgā vecuma pieaugušajiem vai pašnodarbinātām personām, kā arī darba devējiem, savukārt dažās dalībvalstīs arī konkrēti MVU.

Šajā kontekstā dažas dalībvalstis norādīja uz sociālo partneru un darba koplīgumu nozīmi.

Papildus mācībām bieži tiek piedāvāti arī citi pakalpojumi, piemēram, profesionālo zināšanu un prasmju **validēšana** un orientācija un konsultācijas. Noteiktas **tiesības uz mācībām vai mācīšanos** lielākajā daļā dalībvalstu ir minētas darba kodeksā, koplīgumos vai citur, turklāt plaši tiek ziņots arī par dažiem **apmaksāta mācību atvaļinājuma** veidiem. Divās dalībvalstīs ar zināmiem nosacījumiem tiek piedāvāti nodokļu atvieglojumi vai atmaksa par izmaksām, kas saistītas ar mācībām. Dažas no tām minēja arī mūžizglītības kultūras un tālākās profesionālās izglītības un apmācības (*CVET*) sekmēšanu.

3.–7. iedaļa attiecas konkrēti uz esošajām vai plānotajām *ILA* shēmām un min 14 dalībvalstis, kas tika apsekotas pārskatā.

3. *ILA* specifiski politikas elementi

Vairumā dalībvalstu tiek ziņots par *ILA* universālumu, t. i., pieejamību visiem darbspējas vecuma pieaugušajiem, un tādu tiesību uz mācībām garantēšanu, kas ļauj piedāvāt pamatīgākas mācības. Dažās dalībvalstīs sociālie partneri un ieinteresētās personas jau bija iesaistīti shēmas izstrādes posmā. Tomēr pārnēsamības un uzkrāšanas nosacījumu ziņā vēl ir gaidāms zināms progress, jo vairākas dalībvalstis ziņo, ka tas nav iespējams vai netiek apsvērts.

Līdz šim **ILA jau ir vai kļūs universāli septiņās dalībvalstīs**. Pārējās **ILA** shēmas ir vērstas uz konkrētām pieaugušo apakšgrupām, vismaz uz noteiktu laiku (piemēram, **izmēģinājuma posmā**). Visbiežākās mērķgrupas ir vai nu nodarbinātas personas, vai bezdarbnieki, tostarp ar tādiem papildu nosacījumiem kā nozare, iegūtais izglītības līmenis vai bezdarba ilgums, un personas, kuru ienākumi ir zemāki par konkrētu līmeni

Attiecībā uz **visu relevanto ieinteresēto personu iesaisti**, lielākā daļa ziņojuma ir veltīta **ILA** un tiesiskā regulējuma projekta izstrādei ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem. Citās dalībvalstīs ir paredzēta aktīva sadarbība ar dažādu sociālo partneru, arodbiedrību un darba devēju organizāciju pārstāvjiem.

Attiecībā uz **tiesību uz mācībām nodrošināšanu** katram **ILA** dalībvalstis piedāvā dažādus risinājumus. Tiesību uz mācībām apjoms ievērojami atšķiras, jo dažās dalībvalstīs tās tiek piešķirtas uz vienu gadu, savukārt citās – uz trim vai pieciem gadiem. Turklāt dažas dalībvalstis precizē, ka pilnu vai daļēju mācību maksu var maksāt pati mācībās ieinteresētā persona.

Attiecībā uz **papildu tiesību uz mācībām nodrošināšanu personām, kurām visvairāk vajadzīga kvalifikācijas celšana un pārkvalifikācija**, pašlaik lielākā daļa dalībvalstu **ILA** shēmas ietvaros papildu individuālas tiesības uz mācībām nepiedāvā. Tomēr neaizsargātas grupas mācību iespējas var izmantot ar Valsts nodarbinātības dienesta (VND) starpniecību, piedaloties aktīvas darba tirgus politikas pasākumos. Dažos gadījumos tiek nodrošinātas papildu tiesības uz mācībām, un vēl dažos ir paredzēts, ka personām, kurām visvairāk vajadzīga kvalifikācijas celšana un profesionālā pārkvalifikācija, nākotnē savā kontā var iegūt papildu individuālas mācību tiesības. Pašlaik šo aspektu nav ņēmušas vērā trīs dalībvalstis.

Dažās dalībvalstīs tiesību uz mācībām **pārnesamība** profesionālās pārejas laikā, t. i., mainot darbu vai profesionālo statusu, jau ir noteikta, savukārt citās tā ir plānota. Dažās dalībvalstīs situācija attiecībā uz šo aspektu joprojām ir neskaidra. Tikai divos gadījumos tiesības uz mācībām nav pārnesamas to īstenošanas veida dēļ.

Apsverot iespēju **uzkrāt un uzglabāt** individuālās tiesības uz mācībām, tikai viena dalībvalsts to faktiski atļauj, bet citā uzkrāšana un glabāšana ir iespējama tikai daļēji. Trijās dalībvalstīs glabāšana nav iespējama, bet laiks, kas atvēlēts tiesību uz mācībām izmantošanai, ir salīdzinoši ilgs. Sešās dalībvalstīs uzkrāšana pašlaik nav iespējama, taču tā joprojām ir neatrisināts jautājums turpmākām diskusijām. Divos gadījumos uzkrāšanu un glabāšanu testēs izmēģinājuma posmā.

Lielākā daļa dalībvalstu uzsver **mācību nozīmi** saistībā ar darba tirgu, īpašu uzmanību pievēršot zaļajai un digitālajai pārkārtošanai, savukārt citas piedāvā plašākas mācību iespējas.

4. Veicinošais satvars

Lai gan ir plaši novērots, ka ir pieejams publisks valsts reģistrs par mācīšanās iespējām, kas ir tiesīgas izmantot **ILA** tiesības uz mācībām, šķiet, ka validēšanas iespējas nav labi integrētas apsekotajā **ILA** shēmā. Pārējie komponenti ietver karjeras konsultēšanu, vienotu valsts digitālo portālu un apmaksātu mācību atvaļinājumu, kas izveidots vidējā līmenī, parādot uzlabojumu iespējas.

Lielākā daļa dalībvalstu piedāvā **karjeras konsultēšanas** iespējas visiem pieaugušajiem darbspējīgā vecumā – galvenokārt ar vietējo nodarbinātības dienestu starpniecību vai citu projektu ietvaros. Dažas no tām vai nu ietver **karjeras konsultēšanas** pakalpojumus **ILA** shēmā, vai plāno to iekļaut, savukārt citas šādu iespēju apsver. Dažas dalībvalstis šo iespēju vēl nepiedāvā.

Attiecībā uz prasmju **validēšanu** tikai divās dalībvalstīs ir plaši pieejamas validēšanas iespējas. Pārējās dalībvalstīs prasmju validācija ir pieejama ar zināmiem nosacījumiem vai tās tvērums ir diezgan ierobežots. Tomēr dažās dalībvalstīs validācijas iespējas ir plānots ieviest nākotnē, jo īpaši *IL*A shēmas ietvaros.

Lielākajā daļā dalībvalstu jau ir pieejams tādu **mācīšanās iespēju publiskais valsts reģistrs**, ko var izmantot saistībā ar *IL*A tiesībām uz mācībām. Četrās dalībvalstīs pašlaik nav vienota publiska valsts reģistra, savukārt citas plāno tādu izveidot.

Lielākajā daļā dalībvalstu mācību atbalsta integrēšana **vienotā valsts digitālajā portālā** būs vai nu pieejama pilnībā vai daļēji. Ir izstrādāti plāni turpmākai integrācijai, tostarp kopā ar gaidāmo *IL*A shēmu vai saistībā ar to.

Apmaksāts mācību atvaļinājums vai ienākumu aizstāšanas noteikumi visiem nodarbinātajiem pieaugušajiem mācību laikā ir pieejami četrās dalībvalstīs. Divās no šīm dalībvalstīm darba devēji ir finansiāli iesaistīti mācību vai kvalifikācijas celšanas nodrošināšanā, kas var ietvert darbinieku atalgojuma saglabāšanu mācību laikā. Piecās dalībvalstīs apmaksāts mācību atvaļinājums vai ienākumu aizstāšanas noteikumi ir pieejami tikai daļēji. Dažas dalībvalstis piedāvā neapmaksātu mācību atvaļinājumu kā papildu vai vienīgo iespēju. Divās dalībvalstīs tiesības uz apmaksātām arodmācībām vai pat neapmaksātām arodmācībām tiesību aktos pašlaik nav nostiprinātas. Šajās dalībvalstīs turpinās diskusijas par iespēju noteikt mācību atvaļinājumu, arī kā daļu no *IL*A shēmas.

5. Atbalsta pasākumi

Atbalsta pasākumiem būtu jāpapildina *ILA* shēma, lai nodrošinātu, ka tā tiek īstenota ar vislielāko potenciālu. Aptuveni puse dalībvalstu regulāri īsteno vai plāno īstenot informētības uzlabošanas kampaņas vai informatīvus pasākumus. Dažas dalībvalstis vēl neīsteno īpašus plānus attiecībā uz savām komunikācijas darbībām vai tām tādu plānu pašlaik nav galvenokārt tāpēc, ka to shēmas ir izstrādes posmā. Tikai divas dalībvalstis ziņo, ka tajās ir labi izstrādāti (vidēji augsta līdz augsta līmeņa) izpratnes veicināšanas un informēšanas pasākumi, kas ir saistīti ar minētajām darbībām un kam jau ir shēmas vai kas balstās uz esošajām shēmām.

Attiecībā uz jau ieviestām shēmām tiek izmantoti plašāka mēroga pasākumi, piemēram, konferences un citi izplatīšanas kanāli, tostarp TV, drukāts materiāls, radio, sociālie tīkli un/vai sabiedriskā transporta reklāma. Darbības ir vērstas ne tikai uz plašu sabiedrību, bet galvenokārt uz mācību pakalpojumu sniedzējiem un darba devējiem, un par popularizēšanu rūpējas valdība, mācību pakalpojumu sniedzēji vai paši darba devēji. Pārējās dalībvalstīs pēc shēmas uzsākšanas ir plānotas izpratnes veicināšanas kampaņas un pasākumi, piemēram, konferences, darbsemināri un cita veida pasākumi, izpratnes veicināšanas materiāli un reklāmas kampaņas plašsaziņas līdzekļos un sociālajos medijos.

Līdzīgu tendenci var novērot **uzraudzības un izvērtēšanas darbībās**, kur aptuveni puse dalībvalstu regulāri īsteno vai plāno īstenot uzraudzības darbības. Aptuveni piecās dalībvalstīs ir pāragri uzraudzīt vai pat izstrādāt uzraudzības procesus. Tikai nelielai daļai ir labi izveidota uzraudzības un izvērtēšanas sistēma, kas ietver regulāru ziņošanu un izvērtēšanu.

6. Finansēšana

Kopumā *ILA* shēmas finansējuma ilgtspēja pašlaik nav pilnībā nodrošināta. Vairumā gadījumu pašreizējais finansējums galvenokārt ir atkarīgs no ES līdzekļiem un valstu līdzfinansējuma. Līdzfinansējums, kura pamatā ir publisko un privāto avotu kombinācija, ir iekļauts shēmā vai tiek izskatīts dažās dalībvalstīs, atzīstot tā nozīmi nākotnē.

Lielākajā daļā dalībvalstu nav ieviests vai plānots **ilgtspējīga finansējuma** modelis, un tās plāno to izstrādāt projektēšanas posmā vai pēc izmēģinājuma rezultātu novērtēšanas. Lai nodrošinātu ilgtspēju, dažas dalībvalstis jau apsver dažas iespējas, piemēram, noteiktu **sociālā nodrošinājuma ienākumu daļu** piešķirt shēmas finansēšanai, **nozaru fondiem, mācību aizdevumiem**, publiskajam finansējumam un/vai **publiskajam un privātajam līdzfinansējumam**. Attiecībā uz papildinājumiem tiek apsvērts darba devēja un/vai pašas personas **līdzfinansējums**.

Veicinošā satvara ilgtspēja galvenokārt ir saistīta ar iekšienē veikta **vienotā valsts digitālā portāla** uzturēšanu.

Gandrīz visas dalībvalstis izmanto vai izmantos **ES līdzekļus vai instrumentus, lai *ILA* shēmu izstrādātu, izmēģinātu vai īstenotu praksē**. ES līdzekļi tiek izmantoti, galvenokārt lai finansētu shēmas izmēģinājuma projektu, mācību nodrošināšanu, portāla izstrādi vai lai palīdzētu izstrādāt shēmu. Dažas dalībvalstis apstiprina, ka tās plāno turpināt izmantot ES līdzekļus, ja tie būs pieejami nākotnē.

7. Efektīva informēšana

Lielākajā daļā dalībvalstu *ILA* shēmas īstenošanas nesenā sākuma vai plānošanas posma dēļ **nebija iespējams noteikt tvēruma apjomu vai *ILA* izmantošanas apjomu**. Tomēr, pamatojoties uz dažu dalībvalstu norādēm, to pieaugušo darbības vecuma iedzīvotāju procentuālā daļa, kuriem ir piekļuve mācīšanās/mācību iespējām, ievērojami atšķiras, atspoguļojot arī *ILA* izmēģinājuma projektam piešķirto līdzekļu pieejamības ierobežojumus.

C. NOBEIGUMS

Daudzpusējas uzraudzības pārskats par to, kā tiek īstenots Padomes ieteikums par individuālajiem mācību kontiem, iesaistot arī dalībvalstis, kas *ILA* shēmas pašlaik neīsteno, ir apliecinājis, ka *ILA* ir ne tikai jauns finansēšanas instruments, bet drīzāk mehānisms pieaugušo mācīšanās sistēmas kritiskai pārskatīšanai un reformai. Kopumā 14 pārbaudīto dalībvalstu vidū ir stingra apņemšanās īstenot *ILA* shēmu. Dalībvalstis, kas *ILA* jau ir īstenojušas, ir nodemonstrējušas **plašu izpratni par *ILA*, to elementiem un informētību par jomām, kurās jāstrādā ilgākā termiņā**. Turklāt pārskatīšana tajās ir veicinājusi pozitīvu mācīšanās garu. Pastāv vairākas kopīgas pozitīvas iezīmes, piemēram, deklarētā **sociālo partneru iesaiste *ILA* shēmu izstrādē**. Kopumā pārskatīšana ir apliecinājusi, ka, lai *ILA* ieteikums daudzās dalībvalstīs varētu būt spēcīgs reformu paātrinātājs pieaugušo mācīšanās jomā, sekmīgai īstenošanai un **turpmākam progresam ir vajadzīga ne tikai dalībvalstu aktīva iesaistīšanās, bet arī domāšanas veida maiņa saņēmēju un ieinteresēto personu attieksmē centrālā un vietējā līmenī**.

1. pielikums 2024. gada *EMCO* politikas analīzes grupas *ILA* jautājumos konkrētām dalībvalstīm adresēti secinājumi